

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE „GEORGE
EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ

ȘCOALA DE STUDII DOCTORALE ÎN MEDICINĂ ȘI FARMACIE

Teză de doctorat

Rezumat

Studierea fumatului în rândul elevilor de clasa a IX-a din municipiul Chișinău, Republica Moldova

Doctorand: **Zaporojan (Topada) Aculina**

Conducător de doctorat: **Prof.Univ.Dr. Ábrám Zoltán**

TÂRGU MUREȘ 2022

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ,
FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE
„GEORGE EMIL PALADE”
DIN TÂRGU MUREȘ

Introducere

O problemă aparte pentru sănătatea publică mondială o reprezintă fumatul în rândul tinerei generații deoarece a fost demonstrat că aproximativ 2/3 trec prin experiența primei țigări fumate la vârsta de până la 18 ani și 2/5 din adulții fumători încep să fumeze în mod regulat la vârsta de până la 16 ani. Starea de sănătate a generației tinere reprezintă pe viitor o bună investiție a țării. Unul din factorii determinanți care afectează starea de sănătate a adolescenților este consumul de tutun. Formarea comportamentului persoanei adulte are loc în copilărie și adolescență, respectiv schimbarea acestui comportament sau influența asupra formării lui trebuie să intervină în această perioadă, de aceea este necesară studierea predictorilor fumatului și baza susceptibilității lui. Baza cunoștințelor, atitudinilor și practicilor, conform studiilor psihologice, este pusă în perioada adolescenței. Teza de față s-a desfășurat la nivelul școlilor din municipiul Chișinău, Republica Moldova. Astfel, examinările s-au axat asupra impactului pe termen scurt și mediu a legii cu privire la tutun și la articolele din tutun asupra fumatului activ în rândul elevilor din clasele a IX-a, utilizării produselor alternative din tutun interzise prin această lege, folosirii țigărilor electronice și a altor produse din tutun, cât și influența altor articole din această lege asupra fumatului ca de exemplu interzicerea reclamelor produselor din tutun. Ținând cont de faptul că la data de 17 septembrie 2015 în Republica Moldova au fost aprobate modificările legii (legea nr. 278/2007), cercetarea a fost efectuată în doi timpi: înainte de implementarea noii legislații și la doi ani după.

Obiective

Obiectivul general al studiului a fost evaluarea eficienței diferitelor modele intervenționale adresate adolescenților din Republica Moldova, privind combaterea fumatului în rândul elevilor, cu caracter preventiv și de protejare a sănătății adolescenților. De asemenea, ne-am propus să studiem obiceiurile privind fumatul de țigări obișnuite în rândul elevilor din clasa a IX-a, obiceiurile privind consumul țigărilor electronice și produselor alternative din tutun, investigarea aspectelor psiho-sociale a elevilor în raport cu consumul de tutun și am evaluat impactul legislației antifumat în dinamică (2015-2018) asupra prevalenței fumatului în rândul elevilor.

Metodologia generală

Studiul a fost inițiat ca o continuitate a studiului ASPIRA din Târgu Mureș, România, extins în Republica Moldova. A fost un studiu de tip transversal, de prevalență efectuat în 20 de instituții din Chișinău, alese aleatoriu conform unor criterii prestabilite de includere și excludere a școlilor din studiu. Chestionarea a fost efectuată în doi timpi, prima chestionare a fost în perioada octombrie – decembrie 2015 și a cuprins 368 de elevi, a doua chestionare a avut loc în februarie-aprilie 2018 și a inclus exact aceleași instituții de învățământ pe 819 elevi. Contribuția personală a fost prezentată în trei studii care au permis îndeplinirea obiectivelor propuse.

Studiul 1. Statutul familial și profilul socio-demografic a anturajului în asociere cu fumatul de țigări în rândul elevilor din clasa a IX-a din municipiul Chișinău

Studiul de față reprezintă o cercetare a consumului de tutun în rândul elevilor din clasa a IX-a din municipiul Chișinău, Republica Moldova în perioada 2015-2018 și include câteva obiective: studierea prevalenței consumului de tutun în rândul elevilor până și după modificarea legislației naționale în domeniul tutunului; studierea mediului familial și școlar al elevilor în raport cu consumul de tutun; evaluarea impactului potențial al modificărilor efectuate în legislația națională privind consumul de tutun și impactul implementării Programului Național de Control al Tutunului asupra elevilor și estimarea impactului expunerii la reclamele profumat și antifumat în raport cu schimbarea legislativă.

O tendință generală de creștere a consumului de țigări a fost observată în rândul elevilor în 2015–2018. În ciuda reglementărilor destul de stricte privind consumul de tutun în Moldova, adolescenții au raportat o creștere semnificativă a ratei de prevalență a consumului de țigări în ultimele 30 de zile de la interviu, de la 45,1% în 2015 la 55,8% în 2018. Proporția de băieți față de fetele care au încercat vreodată țigări convenționale a fost de 61,4% față de 38,6% în 2015 ($p=0,001$) și 58,6% față de 41,4% în 2018 ($p<0,001$). Din analiza studiului s-a constatat că este semnificativ mai mare numărul tinerilor care fumează și au prieteni fumători. Prezența a cel puțin unui prieten apropiat fumător este un factor de risc a consumului de tutun de către elevi. Din fericire, mesajele anti-fumat au crescut semnificativ în ultimii ani și au fost văzute și citite de elevi în centre comerciale, supermarketuri, cinematografe, reviste și ziare și am considerat că este un bun început pentru viitoarele intervenții educaționale comunitare.

Studiul 2. Prevalența consumului țigărilor electronice și a produselor alternative din tutun în rândul elevilor din clasa a IX-a din Chișinău

Al doilea studiu a avut ca scop evaluarea consumului de țigări electronice, narghilea (shisha), trabucuri, pipă și produse din tutun fără fum, cum ar fi tutun de mestecat, snus și consumul de snuff în rândul elevilor de clasa a IX-a din Chișinău, constituindun element de originalitate al tezei.

În plus, studiul a testat asocieri între utilizarea Țigărilor electronice și o serie de variabile socio-demografice, expunerea la publicitatea pentru Țigări electronice și utilizarea regulată a Țigărilor. Descoperirile noastre indică faptul că produsele alternative din tutun sunt mai puțin populare în rândul elevilor în comparație cu Țigările electronice. Cea mai populară printre elevii din Chișinău este narghileaua. Unul din cinci adolescenți incluși în studiu a încercat acest produs cel puțin o dată în viață.

Rezultatele studiului au arătat o creștere importantă, semnificativă statistic, a consumului de Țigări electronice în rândul elevilor de clasa a IX-a din orașul Chișinău, din 2015 până în 2018. Expunerea participanților la publicitatea la Țigări electronice a crescut semnificativ în perioada amintită. Consumul Țigărilor electronice a fost asociat în mod semnificativ cu sexul (băieții au încercat într-o proporție mai mare Țigări electronice), performanța școlară (elevii cu note scăzute la școală sunt mai predispuși să încerce Țigările electronice), expunerea la mesaje pro Țigări electronice și percepția asupra nocivității Țigărilor electronice (respondenții care consideră că Țigările electronice sunt mai puțin dăunătoare decât Țigările convenționale sau deloc dăunătoare sunt mai susceptibili de a utiliza produsul). În ciuda faptului că între cele două chestionări a fost aprobată legislația care interzice plasarea publicității produselor din tutun, care reglementează drastic Țigările electronice și interzice comercializarea produselor din tutun încălzit, efectele acestei intervenții legislative nu au fost observate în rezultatele celor care consumă Țigări electronice și produse alternative din tutun.

Studiul 3. Aspectele susceptibilității de a fuma și factorii de influență în rândul elevilor nefumători din Chișinău

Al treilea studiu include doar elevii care s-au declarat nefumători conform definiției date de Centrul European de Control al Bolilor. Obiectivele acestui studiu au fost să investigăm în premieră pentru Republica Moldova unele aspecte ale consumului de tutun în rândul elevilor. Astfel ne-am propus să studiem profilulul motivațional și predispoziției elevilor la consumul de tutun; să apreciem susceptibilitatea și tentația de a fuma în rândul elevilor și să studiem corelațiile factorilor socio-demografici și de mediu cu susceptibilitatea la fumat.

S-a găsit o asociere semnificativă între susceptibilitatea la fumat și caracteristicile sociodemografice (sex, părinți/prieteni/frați fumători) în rândul adolescenților din Chișinău. Asocierea semnificativă a fost constatată și între susceptibilitate și stările depresive, în special simptomele depresive majore. Starea psiho-emoțională a adolescenților a influențat semnificativ starea susceptibilității, în special auto-eficacitatea, tentația de a fuma și echilibrul decizional. O treime din elevii chestionați sunt curioși în a încerca să fumeze Țigări electronice, deși la o eventuală alegere în a încerca să fumeze cea mai mare parte de nefumători ar merge spre a încerca Țigările obișnuite. Rezultatele au sugerat că programele de prevenire a tutunului ar trebui să includă strategii de prevenire a fumatului în familie, deoarece părinții nefumători sunt un factor pozitiv în reducerea șanselor de a încerca să fumeze pentru cei care sunt susceptibili.

Concluzii generale

Prezenta cercetare demonstrează o tendință generală de creștere a consumului de Țigări în rândul elevilor din Chișinău în perioada 2015–2018. Riscul de a începe să fumeze este semnificativ mai mare în rândul elevilor care au prieteni apropiați care sunt fumători sau mame fumătoare. Mesajele anti-fumat au crescut semnificativ și au fost văzute și citite de elevi în centre comerciale, supermarketuri, cinematografe, reviste și ziare. Rezultatele studiului au arătat o creștere importantă, semnificativă statistic, a consumului de Țigări electronice în rândul elevilor de clasa a IX-a din Chișinău. În ciuda faptului că între cele două chestionări a fost aprobată legislația care interzice plasarea publicității produselor din tutun, reglementează drastic Țigările electronice și interzice comercializarea produselor din tutun care nu arde, efectele acestei intervenții legislative nu au fost observate în rezultatele celor care consumă Țigări electronice și produse alternative din tutun.

Originalitatea tezei

Contribuția acestei cercetări la literatura de specialitate se bazează pe aducerea de noi date ce țin de profilul fumatului în rândul elevilor într-o țară cu venituri mici unde studiile globale dau prevalența fumatului fără a studia aspectele care țin de particularitățile istorico-spațiale. Actualitatea studiului provine din compararea datelor privind consumul de tutun în rândul elevilor dinainte și după aprobarea legii cu privire la controlul tutunului în Republica Moldova. De asemenea, s-a aplicat pentru prima dată o comparație a modificărilor apărute în frecvența expunerii la reclame de către elevi la începutul punerii în aplicare a legii și după doi ani. Teza oferă date despre influența familiei elevilor și școlii asupra comportamentului elevilor în ceea ce privește fumatul, este primul studiu care colectează și raportează date despre consumul de produse alternative din tutun în rândul elevilor de clasa a IX-a din Chișinău, Republica Moldova, respectiv este prima cercetare de gen din Republica Moldova în care a fost investigată prevalența produselor alternative din tutun fără fum și care a oferit o înțelegere mai bună a factorilor de risc ce influențează susceptibilitatea consumului de tutun în rândul adolescenților din Chișinău.